

90 ПРИРОДНИ ЕЛЕМЕНТИ ОД КОИ Е ИЗГРАДЕНО СÈ КОЛКУ ГИ ИМА? ДАЛИ ТОА Е ДОВОЛНО?

По повод прогласувањето на 2019 година за годината на периодниот систем, на состанокот на EuChemS одржан во Берн 2018 година, проф. д-р Дејвид Кол-Хамилтон предложи да се изработи периоден систем што би содржел информации за застапеноста на елементите во природата во однос на нивата употреба. Во рамките на проектот зедоа учество: Саскиа Ван дер Виелс, Јелена Лазиќ, Никола Армароли, Кристоф Коперт, Алекс Шифорст, Катарина Јосифовска и Елена Ленци повеќето од European Young Chemists' Network, група графички дизајнери од универзитетот Свети Андреј од Шкотска и проф. д-р Дејвид Кол-Хамилтон како раководител на проектот.

Идејата за изгледот на периодниот систем потекнала од слика–нацрт која што била објавена од В. Ф. Шехан со наслов: *A Periodic Table with Emphasis*.

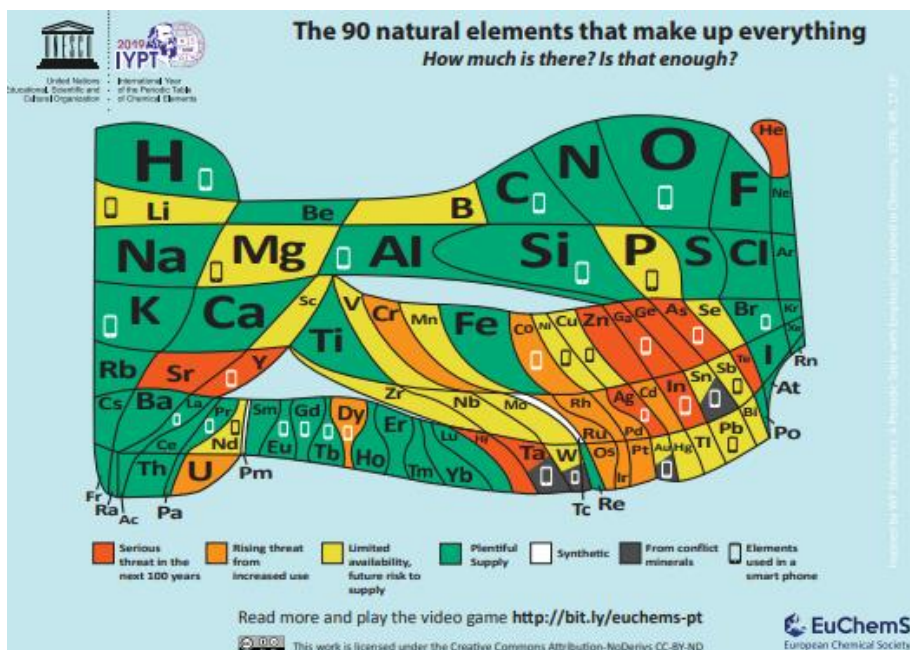

Слика 1. Нацрт на периодниот систем од Шехан, објавен во *Chemistry*, 49, 17–18, 1976

Одлучено било од новиот изглед на периодниот систем да се добие информација за застапеноста на 90-те природни елементи од кои е изградено сè. Површината за секој од елементите да одговара на логаритам од масата (во тони) со која тој е застапен во површинскиот слој на земјата и во атмосферата. Интензитетот на боите да одговара на преостанатите ресурси од елементот, односно бојата со најголем интензитет да одговара на најголем, сериозен, недостаток од соодветниот во наредните 100 години. Од изгледот исто така требало да се добие информација за тоа кои елементи влегуваат во составот при изработка на паметните телефони.

Во почетокот на месец август 2018 година е составена првичната верзија, која истиот месец во Ливерпул, Англија била презентигана пред Извршниот одбор на EuChemS на неколку јазици, меѓу кои англискиот, германскиот, францускиот, италијанскиот, холандскиот, српскиот и македонскиот, за што биле добиени позитивни коментари.

По приспособувањето на боите за да можат новиот периоден систем да го читаат и лица со далтонизам, во октомври 2018 година е објавена и конечната верзија.

a)

б)

Слика 2. а) Англиска и б) македонска верзија од новиот изглед на периодниот систем

Денес новиот периоден систем со наслов „90 природни елементи од кои е изградено сè“ може да се преземе директно од сајтот на EuChemS (<https://www.euchems.eu/euchems-periodic-table/>) на повеќе од 20 јазици.

Катарина Јосифовска
Институт за хемија, Природно-математички факултет, Скопје
katarina.josifovska@ukim.edu.mk